

וארא – כוחה המסוכן של התקווה

1. שמות ז, ג-ה

ואני אקשה את לב פרעה והרבייתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים. ולא ישמע אִלְכֶם פרעה ונתתי את ידי במצרים והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בשפטים גדלים. וידעו מצרים כי אני ה' בנטתי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם.

2. שמות רבה ט, ו.

באותה שעה התחיל פרעה משחק עליהם ומקרקר אחריהם כתרנגולת, ואומר להם: כך אותותי של אלהיכם?! בנהג שבעולם בני אדם מוליכין פרקמטיא למקום שצריכין להם, כלום מביאין מורייס [שמן שיוצא מן הדגים ומשמש לרטוב] לאספמאיא [ספרד]? דגים לעכו? אין אתם יודעין שכל הכשפים ברשותי הן?! מיד שלח והביא תינוקות מן אסכולי [בית תלמוד] שלהם, ועשו אף הם כך... "ויעשו גם הם חרטמי מצרים", מהו "גם"? אפלו התינוקות של ארבע וחמש שנים קרא ועשו כן.

3. רמב"ם הלכות תשובה ה, א-ג, ו, ד-ו.

רשות כל אדם נתונה לו, אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק – הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע – הרשות בידו... ואין לו מי שיכפהו ולא גוזר עליו, ולא מי שמושכו לאחד משני הדרך, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזה דרך שירצה.

ואפשר שיחטא האדם חטא גדול או חטאים הרבה... שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו, כדי שימות ויאבד בחטאים שעשה... לפיכך כתוב בתורה "ואני אחזק את לב פרעה" לפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו, שנאמר "הבה נתחכמה לו" נתן הדין למנוע ממנו התשובה, עד שנפרעין ממנו, לפיכך חזק הקדוש ברוך הוא את לבו. ולמה היה שולח לו ביד משה ואומר לו שלח ועשה תשובה? ... כדי להודיע לבאי העולם, שבזמן שמונע הקדוש ברוך הוא התשובה לחוטא, אינו יכול לשוב, אלא ימות ברשעו שעשה בתחלה ברצונו.

4. ספורנו ז, ג.

ואין ספק שלולא הכבדת הלב היה פרעה משלח את ישראל בלי ספק, לא על צד תשובה והכנעה לאל יתברך, שיתנחם מהיות מורד, אף על פי שהכיר גדלו וטובו, אלא על צד היותו בלתי יכול לסבול עוד את צרת המכות... אבל אם היה פרעה חפץ להכנע לאל יתברך, ולשוב אליו בתשובה שלמה, לא היה לו מזה שום מונע.

5. אברבנאל ז, ג.

התשובה הג', והיא היותר נכונה בעיני, שאין ענין קושי הלב הנזכר בפרעה ובסיחון שהשם יתברך הטא את לבבו שלא ישמע לדברי משה, כי הוא קושי לבבו בעצם, אבל היה קושי לבבו נמשך מהמכות במקרה, כי בראותו מכת הדם ושסרה מיד ולא התמידה חשב בלבבו שלא היתה המכה ההיא דבר אלקים אלא דבר טבעי... לפי שהסרת המכות והיותן בלתי מתמידות היתה סבה להיותו מפקפק ובלתי מאמין בהן... לפי שנתן הוא יתברך המכות ההן בארצו עד שמפניהן הקשה פרעה את לבו.

6. Seligman, M.E.P. and Maier, S.F. (1967). Failure to escape traumatic shock. *Journal of Experimental Psychology*, 74, 1-9.

7. Richter, Curt P. (1957). On the phenomenon of sudden death in animals and man. Psychosom. Med., 19, 191-198.

המצב של החולדות הללו כמעט ולא נראה כקשור למצב "הילחם או ברח" אלא דווקא למצב של חוסר תקווה. בין אם הן [החולדות] מרותקות ביד או כלואות בצנצנת השחייה, החולדות נמצאות במצב שאין להן הגנה [מפניו]. את התגובה של חוסר התקווה מציגות מספר חולדות פרא זמן קצר לאחר שנתפסו ביד ומנעו מהן לנוע, נראה שהן ממש "מוותרות".

...מתצפית אחרי חיסול של חוסר התקווה החולדות לא מתו. זאת הושג על ידי החזקה מועטת של החולדות ואז שחרור שלהן, ועל ידי טבילתן במים למספר דקות במספר הזדמנויות. בדרך זו החולדות לומדות במהירות שהמצב למעשה אינו חסר תקווה. לאחר מכן הן שוב הופכות לאגרסיביות, מנסות לברוח, ואינן מראות סימנים של ויתור.

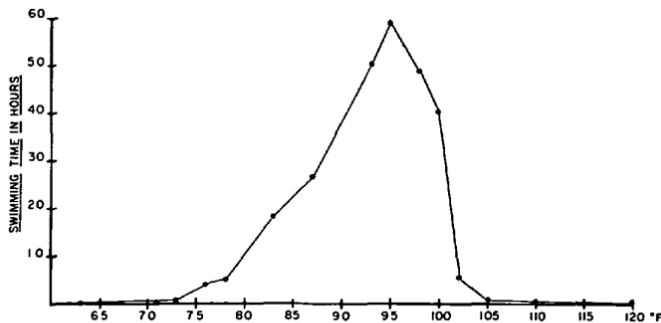

Fig. 2. Curve showing average swimming time (end point, drowning) of unconditioned tame domesticated Norway rats with relation to water temperature. Averages for 7 rats at each point.

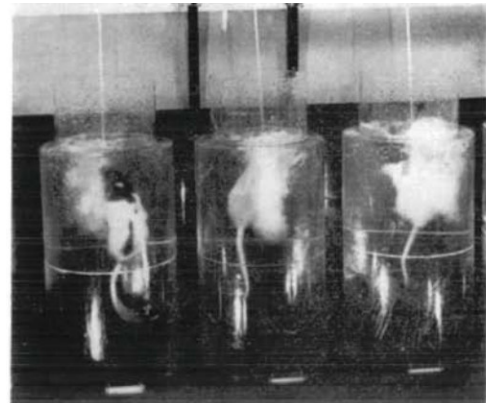
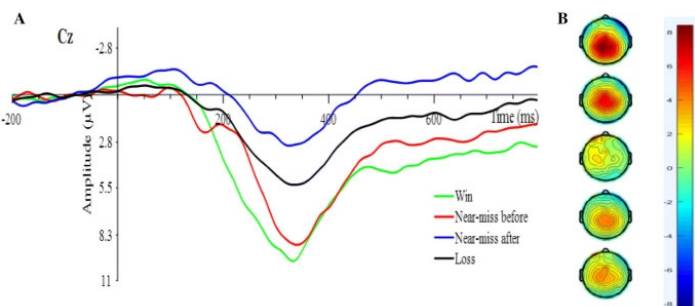
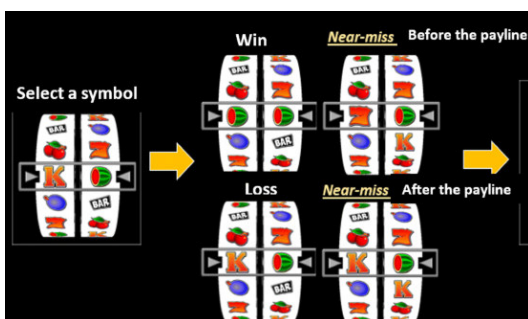

Fig. 1. Glass swimming jars, water jets, cold and hot water faucets, pressure gauge, and pressure regulator.

8. Does, A. R., Rocha, A., Paiva, T., Carvalho, I. P., Geraldo, A., Griffiths, M. D., & Barbosa, F. (2020). Neurophysiological Correlates of the Near-Miss Effect in Gambling. Journal of gambling studies, 36(2), 653-668.

9. שמות ז, כ. כב. ח, יד-טו. יד-ג-ד

ויהפכו כל המים אשר ביאר לדם... ויעשו כן חרטמי מצרים בלטיהם ויחזק לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר ה'... ויעשו כן החרטמים בלטיהם להוציא את הכנים ולא יכלו ותהי הכנם באדם ובבהמה. ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלהים הוא ויחזק לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר ה'... ויאמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ סגר עליהם המדבר. ויחזקתי את לב פרעה וירדף אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי אני ה'.

10. דרשות הר"ן, סוף דרוש י"א

שמדרכי ה' יתברך הוא להביא עצות מרחוק (שאינן מובנות לצופה) להפיל שונאיו בדינו, ולקחת נקמתו מהם, כמו שאמר הנביא... "כי עשית פלא עצות מרחוק, אמונה אמן" (וצריך להאמין בה' יתברך כיוון שלא רואים את מעשיו בעולם כי עצותיו פלאיות ורחוקות)... ורצה לדון כל המצריים בדבר אשר זדו על ישראל (במים)... רצה להביאם בעניין שהם בעצמם ובבחירתם יכנסו במים וימותו שמה.